

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Ohjelmassa tulee huomioida ehkäisevän päihdetyön merkitys osana nuoren psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä, kun kunnilta ja hyvinvointialueilta edellytetään tiivistä yhteistyötä opiskeluhuollon toimivuuden turvaamiseksi. Ehkäisevä päihdetyö on määritelty toteutettavaksi yhteisöllisessä opiskeluhuollossa ja koulutuksen järjestäjää veloitetaan laatimaan opiskeluhoルトosuunnitelma, mutta päihdesuunnitelma on tällä hetkellä määritelty suositeltavaksi. Päihdesuunnitelman laatimisen velvoittavuutta tulisi lisätä, ja sen tulisi sisältyä jokaiseen opiskeluhoルトosuunnitelmaan omana erillisenä suunnitelmanaan. Yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön teemoissa tulee tiivistää myös järjestötoimijoiden kanssa.

VANUPO:n valmisteluun liittyvässä kuulemisessa nuoret nostivat syrjäytymisen ehkäisyn yhdeksi tärkeimmistä ratkaistavista yhteiskunnallisista haasteista. Jotta voidaan puhua syrjäytymisen kokonaisvaltaisesta ehkäisemisestä, vaaditaan myös ehkäisevän päihdetyön toimia sisään rakennettavaksi ja toteutettavaksi matalalla kynnyksellä myös kouluympäristöön ja nuorisotyön toiminta-alueille.

Vahvistetaan valtakunnallisella ohjauksella nuorille suunnattuja työllisyys-, nuoriso-, koulutus-, sosiaali- ja terveyspalveluja siten, että ne toimivat oikea-aikaisesti, monialaisesti ja yhteen sovitettuina. Nuorten huonovointisuuden ollessa polarisoitunutta tarvitaan vahvoja keinoja puuttua moniongelmaisiin elämäntilanteisiin, joissa useat riskitekijät ovat kasaantuneet yhteen. Tämä edellyttää esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmien yhtäaikaista huomioimista hoidon ja tuen tarpeen suunnittelussa. Nuorisopolitiikan kannalta tulee selvittää nuorten päihdehoitoketjun toimivuus sekä palveluiden saatavuus ja tavoitavuus oikea-aikaisesti riittävän varhaisessa vaiheessa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Mielenterveyden haasteet voivat myötävaikuttaa päihdeongelmien kehittymiseen tai esiintyä samanaikaisesti päihteiden ongelmakäytön kanssa, minkä vuoksi yhtäaikainen tuki on tarpeen näihin haasteisiin vastaamiseksi. Yhtenä kehittämismallina on lisätä yhteistyötä järjestötoimijoiden kanssa walk-in- ja chat-palvelujen vahvistamisessa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Päihteiden käyttöön puuttumista halutaan ohjelmassa tehostaa sekä ennaltaehkäisyn että seuraamusten näkökulmasta. Päihteiden käyttöön puuttumisen tulee sisältää hoitoon ohjausta, eikä perustua yksinomaan rangaistavuudelle. Nuorten rikoksilla oireilun ja väkivallan ollessa usein kytköksissä päihteiden käyttöön tulee systemaattisesti tuoda ehkäisevä päihdetyö, protokollat ja hoitopolun selkiyttäminen osaksi ohjelmaa.

Selvitetään koulutustarpeet ja tarjotaan koulutusta päihdeteemoista ja riippuvuuksista opetustoimen ja oppilashuollon henkilöstön ja nuorisotyön ammattilaisten tarpeisiin. Tunnustetaan päihteiden käytön ja riippuvuuksien ehkäisyn olevan osa nuorten hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Nuorisotyön rooli ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa tulee tuoda osaksi nuorisotalon valtakunnallisten osaamiskeskusten painopisteitä.

"Nuorisotyön merkitys nuorten hyvinvoinnin tukemisessa on tärkeä. Nuorisotyön eri osa-alueilla ja toiminnoissa voidaan vahvistaa nuorten yhteisöllisyyttä, kokonaisvaltaista hyvinvointia, resilienssiä sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja, ehkäisten yksinäisyyttä, väkivaltaoireilua ja kiusaamista." -> Lisäys päihteistä.

Painopisteet nuorisotalon valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisotalon eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

NUORTEN KASVU- JA ELINOLOJEN TILA JA HYVINVOINNIN HAASTEISIIN VASTAAMINEN - kappaleeseen tulee nostaa omana kohtanaan esiin nuorten päihteiden käytön tilanne ja vaikutus nuoren hyvinvointiin ja terveyteen. Elämässään joskus kannabista kokeilleiden nuorten määrä on kouluterveyskyselyssä 2023 edelleen suuri: kannabista oli kokeillut vähintään kerran perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvistä pojista yhdeksän prosenttia ja tytöistä kuusi prosenttia, lukioiden pojista 12

prosenttia ja tytöistä 11 prosenttia sekä ammatillisten oppilaitosten pojista 15 prosenttia ja tytöistä 18 prosenttia. Seurantajaksolla kannabista kokeilleiden osuus on pysynyt lähes samalla tasolla.

Sähkösavukkeita käyttävien nuorten osuus on kasvanut kaikissa ikäryhmissä, ja vanhempien huolestuneisuus korostuu eritoten nuorten nikotiinituotteiden käytön yleistymisessä.

Sähkösavukkeita päivittäin käyttävien nuorten osuus kasvoi hieman vuodesta 2021 kaikissa ikäryhmissä. Vuonna 2023 sähkösavukkeita käytti päivittäin seitsemän prosenttia perusopetuksen 8. ja 9. luokkien pojista ja kuusi prosenttia tytöistä, kaksi prosenttia lukioissa opiskelevista pojista ja kolme prosenttia tytöistä sekä kuusi prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista pojista ja seitsemän prosenttia tytöistä.

Vuonna 2023 Kouluterveyskyselyssä kysyttiin nuorilta ensimmäistä kertaa nikotiinipussien käytöstä: Nikotiinipussien käyttö on pojilla tyttöjä yleisempää. Silloin tällöin tai päivittäin nikotiinipusseja ilmoitti käyttäneensä perusopetuksen 8. ja 9. luokkien pojista 11 prosenttia ja tytöistä kolme prosenttia, lukion 1. ja 2. vuoden pojista seitsemän prosenttia ja tytöistä kaksi prosenttia sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden pojista 21 prosenttia ja tytöistä kahdeksan prosenttia.

VANUPO -ohjelmassa tulee tunnustaa nuoruusiän merkitys riippuvuuksien mahdollisen kehittymisen kannalta, jotta voidaan puhua kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnin ja terveyden tukemisesta. Tukea on tarjottava systemaattisesti riittävän varhaisesta vaiheesta alkaen, ja päihteisiin sekä riippuvuuksiin liittyvä tuki tulee määritellä omaksi kokonaisuudekseen osaksi oppilashuoltoa.

Jouhki Hannu
A-klinikkasäätiö